

Norsk Oljemuseum
25 år på Kjerfholmen

«En levende industri i et levende museum»

I tiden før åpningen av Norsk Oljemuseum i mai 1999 var det hektisk aktivitet både i og utenfor bygget på Kjeringsholmen i Stavanger. Bygget skulle fylles med innhold og mange var involvert.

Av Trude Meland

Utstillingskonseptet var planlagt i samarbeid med arkitektfirmaet LPO arkitekter og design. Utstillingen skulle fremstå som en scenografisk tolkning av Nordsjøens oljeinstallasjoner og av oljens geologi.

Gjennom idémyldring, møtevirksomhet og studieturer både i Norge og utlandet tok utstillingsideene form. I 1998 ble 24 representanter fra museum, design, forskning, industri og media invitert til seminar på Sola Strandhotell. I tillegg kom elleve prosjektmedarbeidere fra LPO, filmbransjen og reklamebyrå og Norsk Oljemuseums egne seks ansatte. Alle skulle få uttrykke sin mening om det nye museet.

Det manglet ikke på vyer. Utstillingene skulle favne bredt og ta for seg både kultur, teknologi og naturhistorie. Museet skulle favne historien og samtiden og samtidig rette oppmerksomheten mot samfunnsutviklingen. Gjennom utstillingene skulle museet operere som aktiv deltaker i sam-

funnsdebatten. Museet skulle by på kunnskapsformidling og opplevelser som ga et mangeartet publikum innblikk i – og forståelse av – oljen i et lokalt, nasjonalt og globalt perspektiv.

«Norsk Oljemuseum er en reise i fortid, nåtid og fremtid» ble valgspåket. Sammen med mottoet «En levende industri i et levende museum» ble disse overskriftene i de første brosjyrene og annet reklamemateriell. 25 år senere har brosjyren skiftet form og slagordet snudd rundt. I 2024 heter det «Et levende museum om en levende industri».

Kunstfaglig bistand ble hyret inn for å skape et kunstnerisk uttrykk – speilbrønnen med det klingende navnet Petrodomen. Fotokunstner Guri Dahl skapte en romlig og audiovisuell installasjon som fylte den ene av museets utstillingssylindere. På et galleri mellom et speilsatt tårn og en brønn, – og til musikk komponert av David Robeck og Helge Steen – ble publikum

Stadig
større
dyp

Deep waters

Et nedre
univers

Reiten
ut i havet

Gass i 70 år

Gass har 70 år

Condeopens arvtager

Tilleggsutstilling

Modellrekken langs den
store vindusflaten mot
sjøsiden har stått der
siden åpningen. Foto:
Shadé B. Martins/Norsk
Oljemuseum

Utstillingen «Jordens fortid» fortalte fra åpningen av museet, historien om hvordan jorden har forandret seg gjennom flere hunder millioner år, om hvordan vårt kontinent beveget seg nordover på jordkloden og hvordan ulike dyr og planter utviklet seg fram til vår tid.
Foto: Jan A. Tjemsland/Norsk Oljemuseum

Noen store gjenstander var det også plass til i utstillingshallen. Slik som miniubåten Check Mate. Foto: Jan A. Tjemsland/Norsk Oljemuseum

presentert for en videoprojeksjon med referanser til jordens geologiske historie fra The Big Bang til mennesket finner olje i Nordsjøen – og lander på månen.

For Petrodomen?

Når en 4500 kvadratmeter stor utstilling skulle lages og presenteres var det nesten umulig å kvalitetssikre alt like godt. I tiden etter åpningen gikk derfor museet inn i en fase hvor endring og tilpassing av utstillingene sto i sentrum. Enkelte elementer som ikke var ferdige, skulle inkorporeres. Det viktigste var lekeområdet for barn. Tidlig på nyåret i

2000 ble lekeplattformen «Småtroll» åpnet gjennom en høytidelig dåpsseremoni foretatt av oljedirektør Gunnar Berge.

I deler av utstillingene ble heller ikke resultatet helt som planlagt. De store høydene i utstillingshallen – med vinduer fra gulv til tak – gjorde lyssettingen utfordrende, og etter åpning måtte store deler av lysriggen endres. «Livet om bord» som var lokalisert i den midterste av sjøinstallasjonene, fungerte heller ikke i tråd med intensjonen. Ideen var at publikum fikk følge en oljearbeider i forskjellige scener gjennom tablåer fra arbeid og fritid. Alle private eiendeler som briller, tøfler og

Skapene med tilhørende plakater og utstyr fikk tilbake sin opprinnelige farge. Utstillingen «Livet om bord» var en av få representanter på museet for menneskene som arbeider i oljenæringen. Foto: Ukjent/Norsk Oljemuseum

klær beholdt sin opprinnelige farge, mens resten av interiøret ble tonet ned i en gråfarge. Dette grepet viste seg å vanskelig å forstå. Utstillingen ble etter en tid ført tilbake til sine opprinnelige farger, og publikum kunne igjen inviteres inn i scenene, sette seg på trimsykkelen eller leke seg i kontrollrommet.

Gleden var stor da Statoil i forbindelse med 20-årsjubileet for Statfjordfeltet i 1999 overrakte ingeniørmodellen av Statfjord B til museet, modellen som i sin tid var brukt aktivt i planlegging og utvikling av Statfjordfeltet. Resultatet var utstillingen «Stor – større – Statfjord» som ble

første utstilling i temporærrområdet. Modellen ble senere en del av basisutstillingen.

Selv om staben fortsatt var liten og økonomien trang, klarte Oljemuseet å oppfylle et av målene det tidlig satte seg – å åpne minst én ny utstilling i året – og har fortsatt med det siden.

«Hands on»

Industrimuseer i inn- og utland har en lang historie der narrativet har vært preget av teknologioptimisme framfor mer kritiske eller reflekterende tilnærminger til temaene. Her falt Oljemuseet helt fra starten av inn i folden.

Utstillingene på Oljemuseet har gjennom 25 år vært teknologitunge og i stor utstrekning preget av teknologioptimisme. Frem til årtusenskiftet handlet norsk oljehistorie i hovedsak om viktige oljefunn, teknologisk avanserte utbygginger, mange arbeidsplasser, enorme inntekter og industriens samfunnsbyggende rolle.

Perspektiver preget av teknologioptimisme var også med på å støtte opp under museets satsing på realfag. I 2001 slo daværende utstillingsleder Geir Mossige fast at det ikke sto bra til med «realfagsinteressen og realfagskompetansen til morgendagens arbeidskraft». Oljemuseet ønsket å bidra til å endre utviklingen, særlig gjennom pedagogiske opplegg, men også gjennom utstillinger – der «spesielt museet som har fjernet seg fra den klassiske 'bare se, men ikke røre'-filosofien, har sin forse.» Museet gikk dermed i retning av utstillinger hvor gjestene skulle lære om teknologi, naturvitenskap og matematikk gjennom å eksperimentere og teste.

Vitensenterfilosofi var rundt årtusenskiftet i vinden i hele den vestlige verden. Målet var å skape positive holdninger til matematikk, naturfag og teknologi og styrke interessen for realfag blant barn og unge. Også i Norge ble det vist politisk vilje til å satse på vitensentre. I 2003 ble det opprettet fem regionale vitensentre. Norsk Teknisk Museum i Oslo fikk ansvaret for Oslo og omegn og tilsvarende ansvar for Sør-Vestlandet

ble lagt til Jærmuseet. I 2002 inngikk Oljemuseet et samarbeid med Norsk Teknisk Museum for å koordinere de to museenes ansvarsområder og samtidig utvikle felles ideer til konkrete, interaktive utstillinger.

Samarbeidet resulterte i utstillingen «Energirommet» som åpnet i 2005 – en interaktiv utstilling der fokus var på alternative energiformer. I samarbeid med ExxonMobil ble to interaktive spillstasjoner med energi som tema installert. «Explore it!» hadde vært en sentral del av ExxonMobils stand under ONS i 2004. Energy Quiz var et interaktivt spill hvor to deltakere konkurrerte om hvem som kunne mest om energi og teknologi. Energibalansen utfordret deltakerne til å forsyne landet Energia med energi ut fra ulike kilder og bestemte miljø- og kostnadsmessige krav. I tillegg fikk publikum et innblikk i energihistorien. Tilsvarende utstilling var også å finne på Norsk Teknisk Museum.

Et populært element som pekte i retning populærvitenskapelig opplevels- og lærings-senter, var åpningen av en av museets store attraksjoner – Katta-stroferommet i 2002. Publikum ble utfordret til å gjennomføre en evakueringsøvelse hvor målet var å komme seg tryggest og raskest gjennom en fullstendig mørklagt labyrint mens alarmen gikk. Fokus var sikkerhet- og sikkerhetsopplæring og ga museets gjester en smakebit på den opplevelsen deltakerne på ekte offshore sikkerhetskurs fikk. I anledning

I utstillingen «Energirommet» fikk publikum prøve seg som energiprodusent. Ved å bruke vindgenerator og solcellepanel var oppgaven å lage energi til en husholdning. Den nysgjerrige katten Petro viste vei gjennom museets interaktive installasjoner. Foto: Ukjent/Norsk Oljemuseum

åpningen av rommet ble den nysgjerrige kattefiguren Petro introdusert – derav navnet. Denne interaktive opplevelsen skulle vise seg å bli en av museets mest populære, og Petro skulle etter hvert dukke opp flere steder i museet, som veiviser til museets interaktive poster.

Vitensentersatsingen og interessen for interaktive installasjoner fortsatte gjennom de temporære utstillingene «Kjenn kreftene» i 2004 og «Techne» i 2006. «Kjenn kreftene» var en vandreutstilling leid inn fra England som på populærvitenskapelig måte formidlet kunnskap om naturkreftene. Utstillingen besto av interaktive storskala-eksperimenter som

forklarte hvordan naturkrefter som magnetisme, sorte hull, tornadoer og gravitasjonskrefter virker.

«Techne» var også en vandreutstilling, denne gangen lånt av Faros og NTNU, som fortalte om den teknologiske utviklingen i Norge de siste 100 årene. «Bak oss ligger hundre år med teknologiske oppfinnelser, foran oss ligger det moderne Norge.» Utstillingen falt godt inn i teknologioptimismens narrativ og satsingen innen naturfag og teknologi. «Techne» var en av fire nasjonale utstillinger som ble laget i forbindelse med hundreårsmarkeringen av unionsoppløsningen med Sverige.

Unger og voksne fikk bokstavelig talt kjent på kreftene.
Foto: Ukjent/Norsk Oljemuseum

Utstillingsarbeidet fortsatte langs de samme linjene uten videre diskusjon om prioriteringer og strategiske valg. Utstillingsleder Kari Meek vektla at museet skulle fortsette å «planlegge og realisere utstillinger og formidlingsforetak som skaper et engasjerende, dynamisk og levende museum». En større grad av interaktivitet var opplagt veien å gå. Museet skulle ikke bare få opp interessen for matematikk og fysikk hos barn og unge – det skulle også øke besøket.

Dinosaurene kommer

Det fantes andre muligheter enn fysisk eksperimentering for å øke besøket. «Blockbusters» ble en del av stabens vokabular. 2004

Hold drakamp med en venn. Hvorfor er det lettere å trekke fra den ene siden enn den andre? Et klassisk tautrekkingseksperiment på boredekk. Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

var dinosaurenes første år på Oljemuseet. Disse forhistoriske skapningene har en popularitet som ingen andre dyr kan oppvise. Antall filmer, bøker, tegneserier og leker i alle former og størrelser er et bevis godt nok. «Anledningen med dinosaurer innbød til et sant publikumsfrieri», slo direktør Finn E. Krogh fast.

Av disse kjempene er rovdinosaurerne de mest imponerende. Utstillingen «Dødelige dinosaurer» var bygget rundt «Stan», en fem meter høy og 13 meter lang Tyrannosaurus Rex. Utstillingen var laget av Naturhistorisk museum/Universitetet i Oslo med paleontologen Jørn Hurum som primus motor. Stan og vennene hans skapte dinosaurfeber!

Men hva hadde dinosaurerne med norsk olje-historie å gjøre? Disse fortidens jordiske levninger har ikke noe med selve oljedannelsen å gjøre, men de kunne være en tidsreferanse for epoken i jordens historie da viktige petroleumsressurser ble dannet.

Det skulle ikke bli siste gang dinosaurer ble vist på Norsk Oljemuseum. To år etter at Stan og vennene hans forlot Stavanger, lanserte Oljemuseet sin nye museumsfilm.

«Sjøsatt» som hadde blitt vist siden åpningen, ble erstattet av et nytt trekkplaster – 3D-filmen Petro-polis. Filmen fortalte oljens historie, fra den var alger i havet til den endte opp som brennstoff og energi for kjøretøyene våre, og som Zalo-flasker. Den nysgjerrige katten Petro fikk rollen som forteller, mens Drille var klovnens som havnet i underlige situasjoner. Og så var det dinosaurerne. Med spesialbriller for å frembringe 3D-effektene fikk publikum en brølende dinosaurkjeft tett innpå livet.

Stan gjorde stor suksess den tiden han og vennene besøkte Oljemuseet.

Foto: Ukjent/Norsk Oljemuseum

Samarbeidet med Jørn Hurum og Naturhistorisk museum i Oslo fortsatte. I 2011 kom verdensstjernen Ida på besøk. Historien om den lille apejenta som levde i jungelen for 47 millioner år siden i det som i dag er Tyskland, ble fortalt i en egen utstilling i temporærområdet. Ida er det best bevarte fossilet av primater som noen gang

Paleontolog Jørn H. Hurum ved Universitetet i Oslo tok med seg apejenta Ida til Stavanger. Hun er det mest komplette primatfossilet som noen gang er funnet. Foto: Shadé B. Martins/ Norsk Oljemuseum

er funnet, og det har fascinert mange. Den lille apen ble verdenskjent i 2009 da hun for første gang ble vist frem for offentligheten. Hun ble sett på som en viktig del av «the missing link» og dermed et steg i retning av å gi svar knyttet til evolusjonsteorien.

Som eneste museum fikk Oljemuseet låne det originale Ida-fossilet. I tre uker fikk publikum anledning til å beskue fossilet, før det ble byttet ut med en kopi.

I 2022 kom dinosaurene kom tilbake, nå mer levende enn noen gang. «Oljens øyenvitner» i 2022 var en utstilling bestående av 15 fullskala, robotiserte dinosaurer som lagde lyd og beveget både hode og hale. På taket av bygget sto en gigantisk, to-tonns parasaurolophus walkeri og nøt byens fineste utsikt.

Utstillingen presenterte også en dypere fortelling om jordens historie. Publikum ble tatt med tilbake til tidsperioder der dinosaurene vandret omkring – samtidig som ukjente olje- og gassfelt fikk avsatt sine reservoarer, forseglinger og kildebergarter.

Da «Oljens øyenvitner» skulle åpne i februar 2022, hadde Norge bak seg om lag to år med koronapandemi der myndighetene hadde innført smitteverntiltak som påvirket folks liv og bevegelser. Museet hadde lagt egne planer for å overholde alle pålagte restriksjoner, og publikum

15 robot-dinosaurer skulle bidra til å knuse myten om at oljen stammer fra døde dinosaurer. Foto: Rune Egenes/ Norsk Oljemuseum

måtte bestille tid for å se utstillingen. Men to dager etter åpning – lørdag 12. februar – forsvant «meteren» for godt, og publikum strømmet til Norsk Oljemuseum for å oppleve dinosaurene. Utstillingen ble en gigantisk suksess, og museet satte en publikumsrekord det året som skal bli vanskelig å slå.

Noe er mer krevende

Behandlingen av nordsjødykkerne i det opprinnelige utstillingen fikk kraftig kritikk. «Dykkernes historie er forfalsket» lød overskriften i Dagbladet 23. september 1999. Artikkelen henspilte på utstillingen om dykkerne på museet. Den var en del av en dokumentarserie kalt «Den store skammen»

som omhandlet påkjenningene nordsjødykkerne gjennomgikk og som kostet mange helsen.

Dykkerutstyret som ble vist frem, var bare pynt, ble det hevdet av tidligere dykkere. Både dykkerklokken og dykkerdrakten var for moderne og ga et feil inntrykk av det kummerlige utstyret som faktisk ble brukt i pionertiden. Direktør på museet, Finn E. Krogh, forsvarte utstilling og mente at museet «ikke pyntet på sannheten», men var samtidig enig i at den kun viste en del av en helhet. Utstillingen var rett og slett ikke bygget på god nok kunnskap.

For øvrig ble museet konfrontert med dykkersaken allerede under åpningsdagen da en av

pionerdykkerne, under Kong Haralds åpningstale, kom frem med et brev til kongen for å gjøre ham oppmerksom på deres sak.

Museet bestemte seg for å gjøre noe med kunnskaps-mangelen. Etter initiativ fra dykkerne ble det invitert til et dykkertreff høsten 1999 hvor store mengder dokumentasjon, foto og film ble samlet inn. I ettertid ble en prosjektbeskrivelse for en publikasjon og en temporær utstilling utformet. Skissen ble lagt i skuffen. Ingen oljeselskaper eller andre parter ønsket å gi økonomisk støtte til en utstilling om den kanskje mest kontroversielle saken i hele norsk oljehistorie. Og museet hadde ikke mulighet til å ta på seg et så stort arbeid på egen kjøp.

Da erstatningssaken for skadde dykkere kom opp i Stortinget i mars 2004, skulle arbeidet likevel gi avkastning. Prosjektbeskrivelsen ble sendt Stortinget og resulterte i at de folkevalgte bevilget ti millioner kroner til både bokprosjekt og utstilling. Utstillingen «Nordsjødykkerne» som åpnet i 2009, var den det største enkeltprosjektet på Oljemuseet siden åpningen ti år tidligere.

Et annet tema som hadde stått på ønskelisten siden åpningen, var oljens virkninger på norsk økonomi og samfunnsliv. Igjen skortet det på finansiering. Det skulle imidlertid løse seg under et besøk av daværende finansminister Kristin Halvorsen (SV) våren 2006. Da ministeren ble informert om museets mangelfulle formidling av temaet olje og økonomi, oppfordret hun museet

I utstillingen Nordsjødykkerne var hovedattraksjonen en spesiell filmopplevelse hvor publikum ble tatt med på et metningsdykk til 72 meters dyp i 1978. Men aldri en utstilling uten interaktivitet. Hvor vanskelig kan en oppgave kan være når man ikke kan se og samtidig fryser på fingrene. Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

til å ta tak i temaet på nytt. En utstillingsidé ble konkretisert og resulterte i at en annen finansminister, Sigbjørn Johnsen (Ap) kunne åpne «Oljen i økonomien» i 2010. Utstillingen var finansiert av Finansdepartementet, Olje- og energidepartementet og Statoil.

Utstillinger om både vanskelige, kontroversielle og komplekse tema beriket museet. Men for et industrimuseum er teknologien aldri langt unna. Og med utstillingen «Teknologi i dypet» var museet i tillegg forut for sin tid.

Økonomi er et omfattende og komplekst tema, og i arbeidet med utstillingen var det viktig å finne gode innfallsvinkler og gode pedagogiske grep. Satsingen på involvering og deltakelse ble videreført. Publikum ble invitert til å delta i en interaktiv kunnskapstest som kvalifiserte dem for å kunne gi råd om viktige veivalg. Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

Ormen Lange er et felt i Norskehavet som ligger på store havdyp og er utbygd uten installasjoner på havoverflaten. Utstillingen skulle «speile samtidens teknologier» gjennom eksperimenter, simulatorer, modeller og film – og det før feltet var åpnet.

Norsk Hydros prosjektdirektør sin prosjekt-direktør Tom Røtjer gledet seg over «å være ansvarlig for et prosjekt som allerede før ferdigstillelse blir påskjønnnet med en egen utstilling.» «Teknologi i dypet» kombinerte to av kjennetegnene ved museet satsingsområder – teknologioptimisme og realfagssatsing.

Oljeunge

Tanken om en ny museumsfilm begynte å ta form. Essayet «Oljeunge» – et kapittel i Aslak

Sira Myhres bok «Herskap og tjenere» fra 2010 – trigget museets stab. Dette var en annerledes tilnærming til oljehistorien.

Kortfilmen «Oljeunge» tar gjestene gjennom hele oljeeventyret på 17 minutter. Filmen formidler hvordan oljen har påvirket folk i dette landet, og spesielt i Stavanger, de siste 50 årene. Stavangerregissør Arild Østin Ommundsen hadde regien, og manuset skrev Aslak Sira Myhre selv.

Oljeunge er betegnelsen på barn som ble født i Stavanger-området i det tiåret da Norge ble en oljenasjon, fra slutten av 1960-tallet til slutten av 1970-tallet. Oljeungene fikk gjennom sin barndom og ungdom merke fremveksten av en oljenasjon på nært hold. Denne generasjonen opplevde et oppvekstmiljø og et næringsliv preget av optimisme, nyetableringer og gjennomgripende endringer.

Oljeungen Thomas, født i 1969, spilles av Kristoffer Joner. Thomas lever i en brytningstid. Han kjenner på indre motsetninger. Oljevelstand og miljøsamvittighet lar seg vanskelig forene. Han ser tilbake på oppveksten i oljehovedstaden og hva som skjedde da Norge ble en oljenasjon.

Selv om historien også handler om suksess og teknologiske bragder, handler den først og fremst om folk og det de har opplevd – ikke bare om velstand og rikdom, men også om ulykker, død, skilsmisser, skiftarbeid og de vanskelige sidene ved

Hovedrolleinnehaver Kristoffer Joner og regissør Arild Østin Ommundsen skrive autografer under premierefesten for filmen «Oljeunge». Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

industrien. Filmen formidler samtidig en stolthet over hva arbeidsfolk i olje- og gassnæringen har fått til og bidratt med.

Geologitstilling

Etter 18 års tjeneste fikk geologitstillingen «Jordens fortid» avløsning. Utstillingen hadde en jordklode i taket og fortalte om hvordan planeten har forandret seg gjennom flere hundre millioner år – hvordan kontinenter har beveget seg og hvordan ulike dyr og planter har utviklet seg. Som erstatning kom «Dype hemmeligheter», en utstilling om petroleumsgnologi.

Utstillingen tar publikum med på en reise tilbake i tid, ned i havet, dypt ned i undergrunnen hvor

Og tror du ikke - også i den nye geologitstillingen klarte dinosaurerne å snike seg inn. Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

olje og gass er dannet. Den stiller spørsmålet: Hvorfor er det så mye olje og gass i havbunnen utenfor kysten av Norge?

Svaret må vi minst 200 millioner år tilbake for å finne. Omtrent da ble grunnlaget for Norges moderne velstand lagt. Alger i havet fanget energien fra sola, falt til bunns og har gjennom langsomme, naturlige, geologiske prosesser blitt omdannet til olje og gass – energi for vår tid.

Olje og gass er en stor og viktig del av klimautfordringene

Noen fortellinger omkring oljens skyggesider er selvsagt inkludert i museets fortellinger – ulykker som Alexander L. Kielland var tydelige fra åpningen. Etter hvert kom også historiene om nordsjødykkerne og til sist klima.

Norsk Oljemuseum har fortalt om klimautfordringene siden 2013. Da sto utstillingen

Miljøvernminister Bård Vegar Solhjell jobbet hardt for å få vindmøllen i gang under åpningen av «Energi - løsningen eller problemet» våren 2013. Foto: Shadé Barka Martins/Norsk Oljemuseum

«Energi – problemet eller løsningen» klar. Hvorfor skulle Oljemuseet vie plass til en utstilling om klimaendringene? Fordi historien museet er satt til å formidle, er tett knyttet til energi – og energi er en stor og viktig del av klimautfordringene. Klima og energi var en av de store politiske debattene på 2010-tallet – som det er i dag.

Skriften på veggen var: «Verden trenger mer energi. Mer energi gir økte utslipp. Det kan fort gå galt.»

I sentrum sto en klode med pustebesvær som viste den eksplosive veksten i verdens befolkning, parallelt med økningen i verdens CO2-utslipp.

Museet ønsket å vise hvordan befolkningsvekst, økt energiproduksjon, velferdsutvikling og klimagassutslipp hang sammen – og skapte dilemmaer. Utstillingen ble organisert rundt tre spørsmål: Klima eller olje? Klima eller naturvern? Klima eller velferd? Ambisjonen var både å provosere og engasjere – og skape økt innsikt i på det tidspunktets aktuelle energi- og klimadebatt.

Frem til åpningen av museet i 1999 hadde norsk oljehistorie handlet om viktige oljefunn, teknologiske avanserte utbygginger, mange arbeidsplasser, enorme inntekter og industriens samfunnsbyggende rolle. Utover 2000-tallet endret debatten seg radikalt.

Museets rolle som folkeopplyser og spørsmålsstiller ble definert av regjeringen gjennom

Valgets kval - vil det gå galt eller vil det helst gå bra?
Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

stortingsmeldingen «Framtidas museum» – St.meld. nr. 40 (2008–2009). Norsk Oljemuseum hadde et ønske om å oppfylle denne rollen ved å utfordre publikum til kritisk refleksjon om tema som er ubehagelige å ta stilling til, som hvordan befolkningsvekst, økt energiproduksjon, velferdsutvikling og klimautslipp henger sammen og skaper dilemma.

Klimadebatten endret snart karakter, internasjonale avtaler ble inngått, især Parisavtalen som ble vedtatt på klimatoppmøtet i 2015 fikk stor betydning. Verden gikk inn i «det grønne skiftet» og Oljemuseet ønsket å henge med. Dermed begynte

planleggingen av en ny klimautstilling. «Klima for endring» åpnet i 2019. I den slår museet fast at energi- og klimautfordringen er en av de største verden har stått overfor, og temaet ble knyttet nært opp til Norsk Oljemuseums fortelling.

Museet tok utgangspunkt i at vår verden, slik vi kjenner den, har utviklet seg i et klima som har vært stabilt i 10 000 år. I løpet av de siste 150 årene har menneskers bruk av fossil energi ført til klimaendringer som rokker ved levevilkårene for mennesker, dyr og planter. For å stoppe klimaendringene, må vi ruste oss for en energirevolusjon – og vi må alle være klare for store endringer.

Alternative løsninger på klimautfordringene ble et nøkkelord for utstillingsarbeidet. Ambisjon var at utstillingen skulle peke på endringer som kunne bidra til å redusere global oppvarming og peke på løsninger for å oppnå dette. For å skape et klima for endring ble det vektlagt at hver og en måtte delta i debatten og bidra til reelle kutt i energiforbruket.

Det siste bidraget på klimautstillingsfronten var temporærutstillingen «KUTT!». Den gikk i en helt annen retning. Her snakkes det ikke om hvordan forbruket kan reduseres, men hvordan teknologien skal redde kloden og menneskeheten. «KUTT!», som åpnet i 2023, utforsket teknologier som reduserer utslipp av klimagasser – havvind, CO2-håndtering og hydrogen, med

En stilisert jordklode er midtpunktet i «Klima for endring». Det dynamiske lyset skifter fra blått og kaldt til rødt og varmt – i takt med NASAs utregninger av jordens temperatur. Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

Det smalt godt i hele museet hver gang en gjest testet hydrogen-raketter i KUTT!-utstillingen. Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

en grunnleggende optimistisk tilnærming til teknologien.

Koronaårene ble brukt godt

12. mars 2020 stengte Norge ned som følge av koronapandemien. Alle ansatte på Norsk Oljemuseum ble sendt hjem, og utstillingene stengte ned. 15 dager senere skulle museet delta i markeringen av at det var gått 40 år siden Alexander L. Kielland-ulykken den 27. mars

1980. Programmet var nøye planlagt, og mange var involvert. På Oljemuseet sto en helt ny utstilling klar til åpning.

Restriksjoner knyttet til koronapandemien satt en stopper for åpningsarrangementet. Men utstillingen «Arven etter Kielland» ble ferdigstilt og åpnet på dagen 27. mars 2020 med en digital omvisning – streamet og publisert på Facebook.

Utstillingen forteller den dramatiske historien om ulykken der boligriggen veltet og 123 mennesker mistet livet. En massiv del av ett av de forvridd stålstagene ruver i utstillingsrommet. Den rå, rustne og smadrede konstruksjonen vitner om kreftene som var i spill ulykkeskvelden. «Arven etter Kielland» erstattet en tidligere utstilling om ulykken som hadde vært på museet siden åpningen.

En av museenes viktigste oppgaver er å ta imot publikum i utstillingene og fortelle, opplyse og underholde. Med nedstenging og kraftige restriksjoner på antall mennesker som kunne være samlet, måtte museet tenke nytt. Etter noen dager med frustrasjon og idédugnad fikk museet på plass en improvisert utstilling som ga publikum mulighet til å oppleve museet fra utsiden. QR-koder i vinduene pekte til objekter og historier som kunne studeres på en smarttelefon eller nettbrett.

Ned i dypet

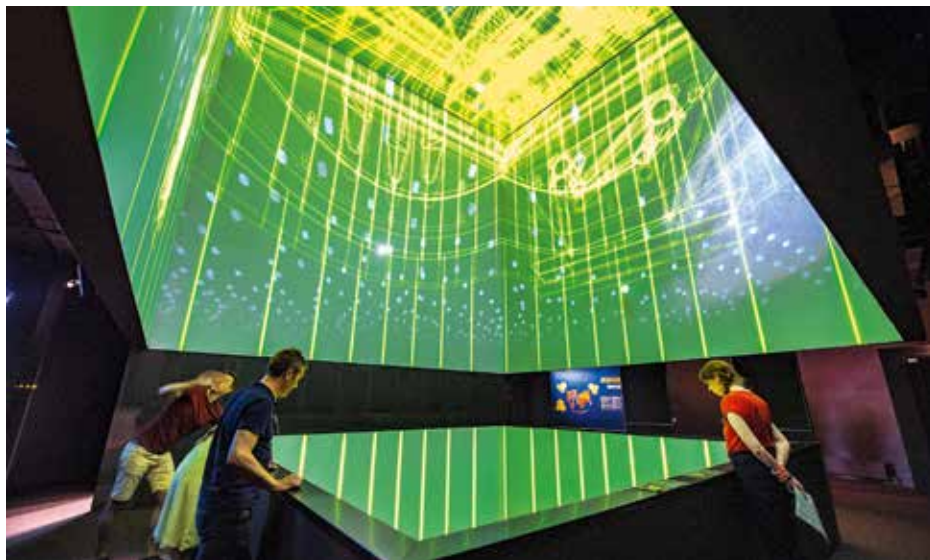
Den siste store utstillingen som har kommet på

plass, er «Ned i dypet». Den forteller en lite kjent historie om innovativ undervannsteknologi og norsk olje- og gassproduksjon på havets bunn. Publikum får være med på en sanselig og mystisk, omsluttende og interaktiv opplevelse.

«På store havdyp, i stummende mørke, langt fra land finnes det «fabrikker» som produserer olje og gass. Utrolige oppfinnelser har gjort det mulig». Slik lokkes gjestene på Oljemuseet inn i utstillingen. Teknologien spiller igjen hovedrollen. Publikum følger de teknologiske sprangene som har gjort at norsk olje- og gassproduksjon har gått fra å være helt avhengig av kompetanse utenfra i startfasen til å bli verdensledende innen undervannsteknologi.

Utstillingen peker også på hvordan kunnskap om undervannsteknologi kan være avgjørende i arbeidet med å utvikle nye, framtidige næringer som havvind, produksjon av hydrogen fra naturgass eller utvinning av havbunnsmineraler.

Utstillingens hovedelement er en animert filmopplevelse som tar de besøkende med fra verdensrommet, bryter havoverflaten, fortsetter ned på havbunnen og videre ned til oljen og gassen i reservoar dypt nede i undergrunnen. Publikum kan følge produksjonen av ressursene gjennom undervannsteknologiske strukturer på havbunnen og videre opp til en flytende produksjonsinnretning. Alt dette er eksempler

«På store havdyp, i stummende mørke, langt fra land finnes det «fabrikker» som produserer olje og gass. Utrolige oppfinnelser har gjort det mulig». Slik lokkes gjestene på Oljemuseet inn i utstillingen «Ned i dypet». Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

på teknologiske løsninger som gjør olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel mulig.

Lukten la seg som en juleduk over utstillingen

I 2017 ble Oljemuseet kontaktet av Stavanger Aftenblad med forespørsel om den tradisjonelle «Aftenbladets pepperkakeby» kunne losjere på Norsk Oljemuseum etter å ha startet i avisens egne lokaler og senere blitt flyttet til Sølvberget. En avtale ble inngått, og den første museumsutgaven av pepperkakebyen ble åpnet på Kjerlingholmen av daværende Stavanger-ordfører Christine Sagen Helgø 1. søndag i advent 2017.

Hva har noe så koselig som Aftenbladets pepperkakeby på Norsk Oljemuseum å gjøre?

Denne type utstilling ble sett på som en mulighet til å nå ut til enda flere med museets formidling. Et besøk i pepperkakebyen er tradisjon for mange, og på Norsk Oljemuseum får de to opplevelser i ett – kjenne på julestemningen og boltre seg i resten av museets anlegg.

Etter en vandring gjennom den mystiske skogen, kommer publikum inn i en verden som Stavangers egen befolkning har vært med på å bygge. Det har blitt en fast tradisjon for barnehager, skoler, familier og mange andre å legges turen innom pepperkakebyen i ukene før jul.

Over 50 utstillinger

I dette tilbakeblikket på museets utstillinger

En av Stavangers store turistattraksjoner flyttet inn på Oljemuseet første gang museet huset Pepperkakebyen i 2017.
Foto: Shadé B. Martins/
Norsk Oljemuseum

Fra utstillingen Remenber Frigg som åpnet i 2008. Foto: Jan A. Tjemsland/Norsk Oljemuseum

gjennom 25 år, er det mange utstillinger som er ikke nevnt. Ikke fordi de ikke fortjener det, men av plasshensyn måtte noen vike. Etter åpningen av museet i 1999 har 58 større eller mindre utstillinger blitt presentert på Kjeringsholmen. Dette omfatter både endringer i basisutstillingen og temporære utstillinger. I tillegg kommer tre museumsfilmer, mindre «pop-up-utstillinger» og kunstverk i basisutstillingen – og selvfølgelig det faste innslaget siden 2017 med pepperkakeby og julestemning.

Basisutstillingen får stadig nye elementer. Noe må vike for at noe nytt skal få plass, og nye

temporære utstillinger er under utvikling. Det er mye å se frem til for dem som legger besøket til Norsk Oljemuseum også i fremtiden.

Artikkelen er basert på:
Norsk Oljemuseums årbøker 1997-2023
<https://www.norskolje.museum.no/forside/kunnskap/publikasjoner/arbok/>
Nyhetsmagasinet Kjeringsnakk 1998-2010
Nyhetsmagasinet Petroskopet 2010-2016 <https://www.norskolje.museum.no/forside/kunnskap/publikasjoner/petroskopet/>
og forfatterens egen hukommelse

Den magiske skogen. Foto: Rune Egenes/Norsk Oljemuseum